

C.Puççininin “Plaş”ı nələri gizlədirmiş?

Əlbəttə, kənardan hər şey çox bayağı görünə bilər: gənc ailə qəzavü-qədər nəticəsində yeganə övladını itirir. Adamın heç düşməninə də arzulamadığı belə bədbəxt hadisələr zamanı ər-arvad arasındakı münasibətin necə bir kəskin böhranla üz-üzə qalması bəlli fəsaddır. Amma təəssüf ki, belə bir böhrana davam gətirib münasibətləri yeni mərhələyə keçirməyə və beləliklə də sadəcə sənəddəki nikahı yox, ən əsası – ünsiyyətdəki məhrəmliyi xilas etməyə aid faktlar istisnadır.

Cakomo Puççininin “Plaş” operasının süjeti də bu cür sınağa məruz qalmış cütlük haqqındadır – barj sahibi Mikele və onun gənc, cazibədar xanımı Jorjetta kifayət qədər taraz, nikbin ailə həyatı yaşayırlar – bu fərəhli anları əbədləşdirmək üçün xatirə fotosu da çəkdirirlər. Lakin bir gün kiçikyaşlı qızlarının bədbəxt təsadüf nəticəsində həyata vida etməsi onların münasibətində çox dərin bir çat yaradır. Sanki övladlarının ölümü aralarındakı körpünü keçilməz vəziyyətə salır. Mikele tərəfindən bu körpünü dirçəltmək cəhdləri müşahidə olunsada, Jorjetta artıq tamamilə Mikeleyə qarşı yadlaşmış – təklikdə qızının xiffətini çəkir, ailə həyatının alınmamasının acısından azad olmağın yolunu şənəlməkdə və yeni məhəbbəti olan

yükdaşıyan Luiciyə qovuşmaqda görünür. Taleyinə bədbəxt ana, uğursuz ömür-gün yoldaşı olmaq yazılmış Jorjetta ümid edir ki, uğurlu zolağa keçməyinin açarı bu məhəbbətdədir. Lakin klassik olduğu qədər də qəribəliyi, özünəxaslığı ilə seçilən (aydın məsələdir ki, bu, sadəcə gənc, gözəl, yüngülxasiyyətli qadının xəyanəti faktından daha həssas, daha dərin bir məqamdır) məhəbbət üçbucağının hekayəsi sayıq və qədərində sərt ərini gözlənilən və analoji reaksiyası ilə başa çatır – arvadının xəyanətinə aid şübhələrinin təsadüfən sübutu ilə qarşılaşan Mikele Luicini boğub öldürür, üstünə isə öz plaşını örtür. Mikelenin Jorjettanı deyil, məhz Luicini qətlə yetirməsi onun mərdanəliyinə dalalat edən detaldır. Təbii ki, operanın kulminasiya nöqtəsi məhz bu səhnədə qoyulub: Jorjetta Luicinin yubanmasından narahat olub kayutadan çıxır və ərindən soruşur ki, doğrudanmı onlar yenidən səmimi cütlük ola bilməzlər? Mikele: “Mənim plaşım la örtünərək?”. Jorjetta: “Bəli... Sən nə vaxtsa demişdin ki, hamı plaş geyinir; bəzən onun altında sevinc, bəzən isə qüssə gizləyin”. Mikele: “Bəzən isə cinayət”. Və bu sözlərdən sonra o, plaş Luicinin meyitinin üzərindən qaldırır dəhşətə gəlmiş Jorjettanı onun üstünə itələyir...

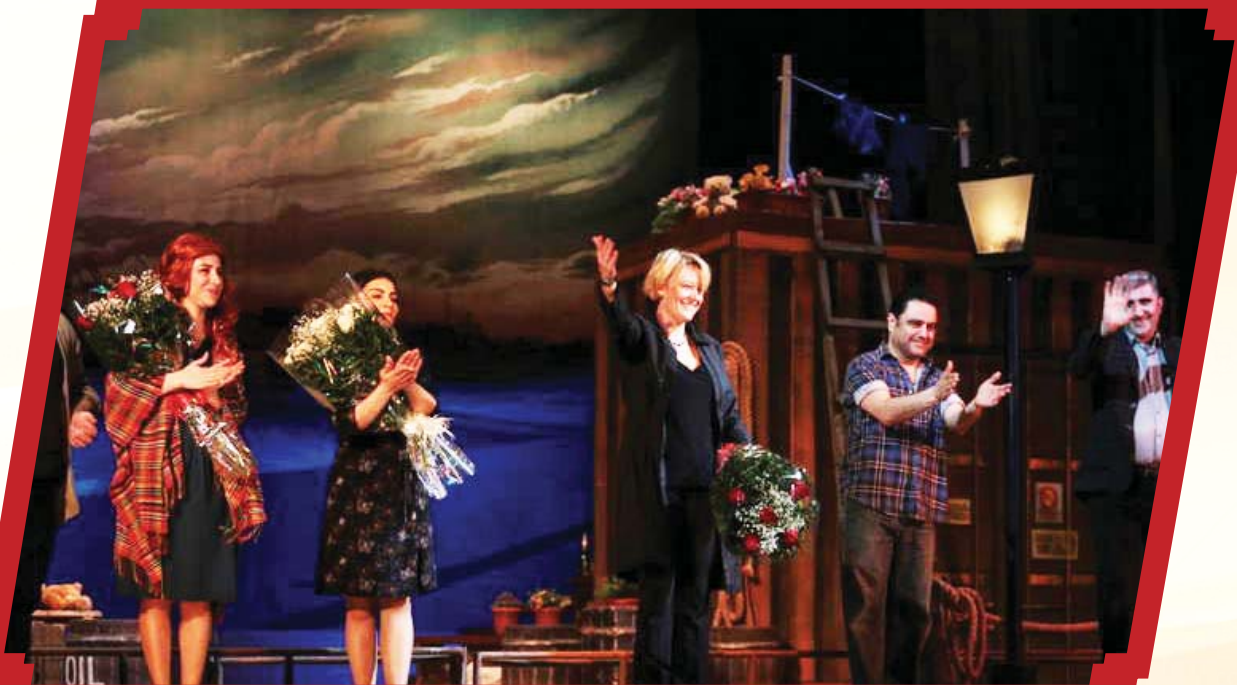

“Plaş” verizm (verizm – XIX əsrin sonu və XX əsrin əvvəlində İtaliya mədəniyyət və incəsənətində meydana gəlmiş gerçəkliyi doğru-dürüst əks etdirməyə xidmət edən tərz – **red.**) ruhunda yaradılmış çox kədərli, düşüncəli, aqressiya elementləri ilə zəngin əsərdir. Opera və Balet Teatrının eyniadlı tamaşası isə hər hansı şübhəsiz və müzakirəsiz repertuarın ən baxımlı səhnə əsərlərindən

biri statusuna tam layiqli teatr təzahürüdür. Çünki tanınmış teatr rejissoru, Bavariya Opera Sənəti Festivalının rəhbəri Lüdviq Baumanın quruluşunda C.Puççininin operasının məhz ruhu səhnəyə gətirilib, librettonun, partiyaların, notların koronə transferi baş verməyib. Xüsusi qeyd olunmalıdır ki, bu, avropalı rejissorun bizim səhnədə tamaşa qoymasına aid hələlik ilk və yeganə faktıdır. Tamaşa boyunca hiss olunur ki, rejissor vəzifə borcunu bir an belə unutmayaraq, ifaçıların hər birinə fərqi yanaşaraq personajların xarakterinin sonadək açılmasının təəssübünü çəkib. Nəticə isə göz qabağındadır: artistlər partiyalarının ifasında peşəkar vokalçı, personajlarının obrazlarının canlandırılmasında isə istedadlı, bacarıqlı aktyor (Milele – Cahangir Qurbanov, Jorjetta – Afaq Abbasova, Luici – Fərid Əliyev) olduqlarını bəyan etmək imkanı qazanıblar. Və bu sözlərin ünvanına ikincidərəcəli partiyaların, kütləvi səhnənin iştirakçılarının da ifaçıları aiddir.

“Plaş” opera tamaşası kənardan bayağı görünə bilən hadisənin özəyindəki məişət əhvalatına səthilikdən tam uzaq rejissor yanaşmasında və diqqətli, məsuliyyətli ifaçı təqdimatında bundan sığortalana bilib, hadisənin, əhvalatın görünməyən tərəfini göstərüb. Lakoniklik, gerçəkliyə maksimum yaxınlıq, Didye Qoldun pyesinə,

Cüzeppe Adaminin librettosuna uyarlı, üzvi əlavələr olan proloq və bu operanın digər tamaşalarında adət edildiyi kimi səhnənin bozuntul, minimalistik tərzdə deyil, Paris şəhərinin ruhunu çatdıran fabula və faktura əlvanlığında göstərən səhnə tərtibatı və bu tərtibatı canlı edən mizanlar "İl tabarro" operasının yeni həyat vəsiqəsini təsdiqlədi. Bu sənət aksiyasından Puççininin ruhunun şad olduğunu isə tamaşaçıları əksər hallarda hazırlıqlı, yaxud ən azı hara və nədən ötrü gəldiyinin tamamilə fərqi varan insanlardan ibarət Opera və Balet Teatrının budəfəki zal tərkibinin reaksiyasından duymaq çətin olmadı.

Opera tamaşası, ilk növbədə, musiqi aksiyasıdır. Bu janrın dahilərindən birinin ən maraqlı əsərlərindən birinin və ümumiyyətlə, hər hansı bəstənin eşidimi, anlaşığı, bəstəkarın zəhmətinə xilaf

çıxmıyacaq şəkildə təqdimatı isə, təbii ki, dirijordan asılıdır. Həm də opera tamaşası sadəcə konsert olmadığına, eyni zamanda bir teatr aksiyası olduğuna görə burda dirijordan ikiqat bacarıq, istedadının bütün tərəflərini səfərbər etmək ustalıqı tələb olunur. Qəhrəmanımız frau Korneliyanın dirijor pultu arxasındakı obrazı və dirijor vərdişlərinin tamaşanın ümumi ruhu, artistlərin ifası ilə həmahəngliyi bu dəfə də müstəsna yüksəklikdə idi. Yekun olaraq bildirim ki, "Plaş" operasının tamaşasını təqdim edən hər kəs öz bacarıqlarının yüksəkliyində və janrın, müəllifin, mövzunun yekdil zirvəsində idilər. ❖

Samirə Behbudqızı